

ponudi tudi na simpoziju v zamejski vasi Rupa, kjer sreča nekdanjega sošolca, domobranca. Med vojno na nasprotnih straneh se moža po več kot tridesetih letih najdeti vsak v svojem izgnanstvu, a "na valovni dolžini iste ljubezni do križane medvojne Nilandije".

Galerijo likov dopolnjujeta ženi Krilnika in njegovega zalezovalca Rasta. Krilnikova je ljubeča sopotnica in zaščitnica, ki je svojemu možu kljub težkim preizkušnjam omogočila srečno življenje v zavetju zakona. Rastova žena Norma pa je ob možu po začetni zaljubljeni vznesenosti vztrajala le zaradi sina. Pravzaprav je tako avtorju kot bralcu veliko zanimivejša od duhovno izpraznjenega moža, ki ji očita, da revolucijo meša z mistiko. Kjer je Rasto iskal le karieristično priložnost, je namreč Norma iskala vero. V Partijo je vstopila v prepričanju, da se bori za svobodo, za svet brez krivic. Komunizem ji je osmišljal ne le svet, temveč tudi ljubezen do moža. Po resoluciji informbiroja se je globoko razočarana začela odmikati od marksizma in od pragmatičnega soproga. V svojem iskanju smisla slednjič stopi na pot krščanstva. Odločilen trenutek Norminega spreobrnjenja je samomor njenega edinca, ki ravno tako kot ona sama hlepi po smislu. Norma najde rešitev v Kristusu, njenega sina pa brezupnost minljivosti zlomi.

V zgodbo Rebula vpleta iske se iz Krilnikovega nastajajo-

čega literarnega dela z naslovom Čelovnik. Ravno v tem delu romana se je avtor najbolj prepustil svojemu liričnemu izrazu. Zgodba je postavljena v Zasavje v 13. stoletju. Glavnega junaka Gašperja vodi pot med kartuzijane v Jurklošter, kjer se nauči latinščine in se zaljubi v poezijo rimskega pesnika Vergilija. Po begu iz kartuzije ga življenje premetava po Evropi, končno pa pokoj najde v rojstni vasi kot župnijski pisar.

Dejstvo, da Krilnik postavi zgodbo v svojo rojstno vas, je simboličnega pomena. Prek Krilnika Rebula izkaže ljubezen in zvestobo do svojega naroda. V današnjem času, ko zlasti med mladimi slovenstvo pogosto ni več vrednota, Reblov roman izzivalno postavi oltar domovini. Poleg tega so *Zvonovi Nilandije* današnjemu človeku še v nečem dragocena protiutež: minevanje, staranje in smrt se današnja družba na vse pretege trudi izriniti iz zavesti. Cela vrsta industrij bogati s prodajo prividov trajne mladosti. Rebula pa se navidezni tragiki minevanja zazre naravnost v oči. V svoje junake vcepi željo - pravzaprav slo - po nesmrtnosti, in jim odrešitev ponudi v Kristusu.

Značilnost in zanimivost romana je, da je avtor kot model za nekatere literarne like vzel resnične osebe. Tako npr. za Aldom Krilnikom zaslutimo usodo Edvarda Kocbeka. Vendar se je Rebula odločil, da svojega junaka ne bo poistove-

til s Kocbekom. Skupne so jima nekatere življenjske odločitve in okoliščine, osebne poteze pa v manjši meri. Užitek ob branju je zaradi tega tem večji, saj bralca manj obremenjuje lastno stališče do Kocbeka. Svojevrstno doživetje za bralca je tudi prepoznavanje različnih političnih in družbenih akterjev, pa tudi bolj ali manj prepoznavnih lokacij in dogodkov, ki jih Rebula pod spremenjenimi imeni vpleta v zgodbo.

Ajda Kristina Trontelj

**Ramón Lucas Lucas
Bioetika za vse**
Ljubljana: Družina, 2005.

S skokovitim napredkom znanosti, ki ima za posledico čedalje večje tehnične zmožnosti človeštva, je vse bolj izražena potreba po povezovanju novih spoznanj z etičnimi vred-

notami. Znanost in tehnologija namreč nikakor ne bi smeli o(b)stajati brez oziroma zunaj etike. Izraz bioetika je leta 1970 skoval ameriški onkolog Potter ravno z namenom, da bi osnoval novo vedo, ki bi povezovala znanost o življenju z etičnimi vrednotami in moralno-razumskimi načeli. Sprva se je bioetika v praksi osredotočala predvsem na obravnavanje vprašanj, ki jih s seboj prinaša bliskovit razvoj biomedicine. Ta pogosto prehiteva sposobnost družbe, da bi nova spoznanja sproti moralno vrednotila, ali pa za to družba sama po sebi v vseh primerih niti ni dovolj usposobljena ali motivirana. Kljub temu pa bioetika cilja širše od zgolj medicinske etike, saj ima vse bolj pred očmi človekovo življenje na vseh poljih sodobne znanstvene realnosti. Čedalje bolj se bioetika zanima tudi za moralno vrednotenje vpliva tehnološke civilizacije na vsa druga živa bitja in na okolje (ekološka etika).

Kljub temu da bi bioetika morala biti čimbolj univerzalna, občečloveška in dialoško naravnana, je danes razcepljena na dve prevladujoči smeri, med katerima je v praksi še mnogo nians. Prva, "bioetika nedotakljivosti življenja", je tradicionalna in si za temelj postavlja svetost oziroma nedotakljivost človeškega življenja, ter se močno opira na judovsko-krščansko izročilo oziroma na njegove temeljne predpostavke. Druga, "bioeti-

ka kvalitete življenja", je liberalna, pragmatično-utilitaristična smer, ki si za merilo postavlja izključno človeka. Utilitaristično bioetiko od tradicionalne bistveno loči, da človeškemu življenju ne priznava nedotakljivosti ali dostojanstva že samemu po sebi, pač pa mora življenje za to izpolnjevati določene (pred)pogoje (R. Globokar, *Bioetika – etika življenja*, *Bogoslovni vestnik*, Ljubljana, 2004, 423-436.).

Ramón Lucas Lucas, avtor knjige *Bioetika za vse*, spada med vodilne katoliške bioetike. Je redni profesor na Kate-dri za filozofijo na Gregorijanski univerzi v Rimu, redni gostujoči profesor na Centru za bioetiko na katoliški univerzi Agostino Gemelli v Rimu, ter član Papeške akademije za življenje v Vatikanu. V knjigi *Bioetika za vse*, Lucas bioetiko tematsko predstavi na način, ki je v skladu z učenji Cerkve oziroma z njenimi temeljnimi dokumenti, kar jo nesporno umešča v polje tradicionalne bioetike.

V prvem delu knjige (od petih) je govora o človeški osebi in temeljih načelih bioetike. Človek je oseba, kar neobhodno postane s spočetjem, in s tem zaobsega duševno in telesno komponento. Vsaka človeška oseba je enkratna in nemonovljiva ter ima absolutno vrednost in dostojanstvo. Nastanek telesa je mogoče pojasniti znanstveno, dušo vsakega človeka pa ustvari Bog v trenut-

ku spočetja in je zato neposredno znamenje Božje prisotnosti v nas. Kot temeljna načela bioetike avtor navede: 1. človeško življenje je absolutna vrednota in nedotakljivo, 2. življenje, svoboda in resnica so nerazdružljivo povezani, 3. spoznavamo z namenom, da bi zdravili in ne manipulirali, 4. ni vse, kar je tehnično mogoče, tudi moralno dopustno, 5. zakoni morajo varovati človekovo dobro in 6. načelo dvojne učinka.

V drugem delu knjige avtor obravnava področje razmnoževanja človeka. Na kratko pojasni osnove človekove spolnosti, naravnega razmnoževanja, umetne oploditve, naravnega urejanja plodnosti, umetne kontracepcije ter sterilizacije. Vsaki metodi urejanja rodnosti pripiše mnenje o njeni moralni dopustnosti, ki je tudi skladno z učenjem Cerkve. Spolnost zajema telesno, duševno in duhovno razsežnost, pri čemer je napačno vsako razbijanje (ali reduciranje) te celote telesa, čustev in duha. Umetna oploditev ni sprejemljiva, ker je otrok dar in ne pravica ali proizvod - ta "tovarniška" logika je prignana do skrajnosti ob problemu odvečnih zarodkov, ki so žrtvovani za želje staršev. Poleg tega umetna oploditev ločuje tudi stvariteljsko in povezovalno razsežnost zakonskih spolnih odnosov.

V tretjem delu knjige, ki govori o genetiki človeka, so

pregledno in vrednostno pojasnjene osnove človeškega genoma, biotehnologije, kloniranja in zarodnih celic. Pri genskem zdravljenju, ki je zaenkrat sicer še v povojih, je iz etičnega vidika nujno razlikovati med željo pozdraviti nekaj in spremeniti nekaj, kar ni bolno – velja načelo “zdraviti, toda ne manipulirati”. Reprodukcijsko kloniranje živali je dopustno, če je namenjeno znanstvenim raziskavam na področju prehrane, zdravja ..., ki so v dobro človeka, seveda le ob skrbnem nadzoru raziskav. Nasprotno pa je reprodukcijsko kloniranje človeka vedno skrajno nedopustno. Pri kloniranju zarodnih celic v terapevtske namene pa je dopustnost povezana z izvorom zarodnih celic. Dopustno je, če zarodne celice izvirajo iz kostnega mozga, placente ali popkovnice, ne pa tudi če je bil zanje žrtvovan človeški zarodek. Bralcu bodo dostopne definicije tudi v pomoč za boljše razumevanje tega danes precej modnega področja in s tem v medijih pogosto uporabljanih izrazov.

Četrti del knjige je posvečen človeškemu zarodku in postopkom na (oziroma povečini proti) zarodku. Mednje spadajo splav, prenatalna diagnostika ter poskusi na zarodkih. Podrobno je pojasnjen nastanek zarodka in utemeljena je kontinuiteta njegovega razvoja, zarodku pa so že od spočetja dalje pripisane vse značilnosti človeške osebe. Pojasnjene so tudi

osnove spontanega, posrednega ter hotenega splava. Vsak hoten splav je iz etičnega vidika skrajno nedopusten. Dopusten pa je posredni splav, ki je nehotena posledica posega, s katerim se zdravi hudo bolezen matere (po principu dvojnega učinka). Metode prenatalne diagnostike, kamor spadajo slikovne metode (npr. ultrazvok) in invazivne metode (npr. amniocenteza), so za kristjane sprejemljive zgolj, če so v skladu s koristjo nerojenega otroka. Kot etično povsem nedopustno avtor označi vsako trgovanje z zarodki, raziskave na zarodkih pa so dopustne le ob izpolnjevanju strogih predpogojev, ki ščitijo korist zarodka.

Zadnji, peti del knjige je namenjen človeškemu življenju v zadnjem, terminalnem obdobju. Vanj je avtor uvrstil evtanazijo, umetno vzdrževanje življenja, paliativno nego, možgansko smrt in presajanje organov. Evtanazija je označena kot vedno skrajno nedopustna, ker jo vodi logika umetno povzročene smrti. V paliativni negi pa obratno ni dopustno vzdrževanje življenja za vsako ceno. Pri umetnem vzdrževanju življenja je potrebna sorazmernost zdravljenja, odpoved nesorazmernim sredstvom je v dobro bolnika in je ne smemo enačiti z evtanazijo. Ob koncu knjige sta definirani in etično ovrednoteni še možganska smrt in presaditev organov – darovanje organov bi za vsakega kristjana moralo postati še večji izziv.

Knjiga *Bioetika za vse* je napisana na izjemno jasnem in dostopnem načinu in kot taka predstavlja hiter uvod v osnovna vprašanja etike življenja, ne da bi za razumevanje potrebovali posebna predznanja. Pri tem so knjigi v veliko pomoč tabele in slike, ki naredijo dejstva še bolj dostopna in prijazna. Knjiga je dobra priložnost, da na hiter način spoznamo kataloška vrednostna izhodišča na področju bioetike, kar ima lahko tudi čisto praktično vrednost (recimo v primeru urejanja rodnosti). Za zahtevnejše bralce je knjiga predvsem soliden uvod v bolj poglobljeno literaturo, pri čemer zelo pogrešam navajanje temeljnih virov oziroma dodatne literature ob zaključkih poglavij. V knjigi je bioetika zožena predvsem na medicinsko etiko oziroma na bioetiko človeka, kar je verjetno posledica avtorjevega načina pojmovanja bioetike ter želje po izrazito praktični usmerjenosti knjige in osredotočenosti na najbistvenejše probleme v etiki življenja. Vsa ostala področja, ki bi si jih bilo mogoče predstavljati pod pojmom bioetika, so najbrž že domena zahtevnejših bralcev. V knjigi je prostor celo za šalo (v obliki karikature) – ali veste, kakšna je razlika med oploditvijo in kloniranjem? Ena od razlik je ta, da je oploditev prijetnejša. Vse ostale boste poleg marsičesa drugega našli v knjigi *Bioetika za vse*.

Urh Grošelj